

Zkoušky odlišnosti, uniformity a stálosti

- jsou součástí řízení o registraci odrůd a udělení ochranných práv k odrůdě,
- poskytují jednoznačný popis odrůdy, který slouží k identifikaci odrůdy,
- provádí se dle mezinárodně harmonizovaných metodik a metodik ÚKZÚZ,
- probíhají na zkušebních stanicích ÚKZÚZ, u minoritních druhů u šlechtitele, případně u smluvních zahraničních úřadů.

Odlišnost

Odrůda je odlišná, jestliže se zřetelně odlišuje od každé jiné obecně známé odrůdy projevem nejméně jednoho znaku vyplývajícího z jejího genotypu nebo kombinace genotypů.

Uniformita

Odrůda se považuje za uniformní, jestliže je dostatečně jednotná v projevu sledovaných znaků. Míra uniformity se posuzuje v závislosti na způsobu rozmnožování (rostliny cizosprašné, samosprašné či vegetativně množené).

Stálost

Odrůda se považuje za stálou, jestliže v projevu sledovaných znaků zůstává po opakovaném množení beze změny.

Zkoušky užitné hodnoty odrůd

- jsou součástí řízení o registraci odrůd a následného doporučování odrůd,
- poskytují informaci o významných hospodářských vlastnostech odrůd, jako jsou výnos, odolnost proti chorobám a škůdcům, odolnost proti vyzimování, odolnost proti poléhání, ranost a další,
- u vybraných druhů se sleduje reakce odrůd na různé intenzity pěstování (úroveň hnojení dusíkem, užití fungicidů a morforegulatorů),
- hodnotí se technologické a kvalitativní parametry, např. pekařská kvalita pšenice, sladovnická jakost ječmene, organoleptické vlastnosti vína, stolní hodnota brambor,
- provádí se dle metodik ÚKZÚZ,
- probíhají na zkušebních stanicích ÚKZÚZ a smluvních pracovištích jiných subjektů reprezentujících významné pěstitelské oblasti ČR,
- výsledky zkoušek UH se zveřejňují na webových stránkách ústavu (www.ukzuz.cz), v odborném tisku a v rámci školení.

Mezinárodní spolupráce

ÚKZÚZ je pověřen Správní radou CPVO k provádění zkušební činnosti v souladu s nařízením Rady (ES) č. 2100/94 u vybraných rostlinných druhů.

ÚKZÚZ, Národní odrůdový úřad provádí zkoušky odlišnosti, uniformity a stálosti odrůd pro CPVO, pro národní odrůdové úřady členských států EU a třetích zemí. S vybranými evropskými úřady spolupracuje i v oblasti zkoušek užitné hodnoty.

Účast v expertních pracovních skupinách a mezinárodních projektech:

- UPOV pro zemědělské druhy, zeleniny, ovocné druhy, biometriku, biomolekulární technologii,
- CPVO setkání expertů pro zemědělské, zeleninové a ovocné druhy,
- Evropské Komise a Evropské Rady,
- CPVO R&D projekty,
- HORIZON 2020.

Legislativa

- Zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby)
- Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochraně práv k odrůdám)
- Vyhláška č. 378/2010 Sb., o stanovení druhového seznamu pěstovaných rostlin
- Vyhláška č. 218/2019 Sb., o výčtu metodik zkoušek odlišnosti, uniformity, stálosti a užitné hodnoty odrůd
- Vyhláška č. 331/2017 Sb., o stanovení dalších odrůd ovocných druhů s úředně uznaným popisem, které se považují za zapsané do Státní odrůdové knihy
- Nařízení Rady (ES) č. 2100/94 ze dne 27. července 1994 o odrůdových právech Společenství

*) *ve znění pozdějších předpisů*

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

Sekce rostlinné výroby
Národní odrůdový úřad

Hroznová 2, 656 06 Brno
tel.: +420 543 548 211

www.ukzuz.cz

06-2020

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ NÁRODNÍ ODRŮDOVÝ ÚŘAD

REGISTRACE ODRŮD DOPORUČOVÁNÍ ODRŮD OCHRANA PRÁV K ODRŮDÁM

Úvod

Rozvoj moderních metod šlechtění rostlin se odrazil ve významném zvýšení výkonnosti a kvalitě pěstovaných odrůd. Pěstování výkonných odrůd zásadně přispělo k zefektivnění a zvýšení zemědělské produkce.

Rizika spojená se změnou klimatu, snaha o snížení zátěže životního prostředí pesticidy a průmyslovými hnojivy budou nadále vyžadovat inovace ve šlechtění, vedoucí k odrůdám více odolným k biotickým i abiotickým stresům, lépe využívajícím živiny a vodu při zachování vysoké produkční schopnosti a kvality.

Legislativa, vztahující se k ochraně šlechtitelských práv a registraci odrůd, uplatňovaná prostřednictvím ÚKZÚZ, vytváří účinný rámec k podpoře šlechtitelů při vývoji nových odrůd a rovněž napomáhá uvedení těchto odrůd do zemědělské praxe.

Registrace odrůd

Registrace odrůd je základním předpokladem uznávání a uvádění do oběhu rozmnožovacího materiálu odrůd hospodářsky důležitých zemědělských, zeleninových a ovocných druhů, révy a chmele.

Odrůda může být registrována za předpokladu, že náleží druhu uvedenému v tzv. druhovém seznamu nebo okrasnému druhu, je odlišná, uniformní a stálá, má vyhovující název a u významných zemědělských druhů včetně révy má užitnou hodnotu.

Zjednodušený postup registrace je umožněn krajovým odrůdám zemědělského nebo zeleninového druhu přirozeně adaptovaným na místní a regionální podmínky a ohroženým genetickou erozí a taktéž odrůdám zeleninového druhu, která nemají žádnou vlastní hodnotu pro tržní pěstování zeleniny, ale které byly vyšlechtěny pro pěstování za zvláštních agrotechnických, klimatických či půdních podmínek (tzv. amatérské odrůdy).

Pro pěstitele a další uživatele odrůd je registrace odrůd nejen zárukou odpovídající kvality rozmnožovacího materiálu, ale v případě významných zemědělských druhů navíc i užitné hodnoty odrůdy, tedy výnosu, odolnosti proti škodlivým organismům, abiotickým stresům a využití. Užitná hodnota odrůdy se vždy váže k daným půdně-klimatickým podmínkám, resp. specifickým požadavkům zpracovatelského průmyslu v případě kvalitativních ukazatelů.

Registrace odrůd významně přispívá k zajištění bezpečnosti potravinového řetězce a je tak jedním z nástrojů ochrany zdraví lidí, zvířat a životního prostředí.

Odrůdy registrované v České republice jsou publikovány v Seznamu odrůd zapsaných ve Státní odrůdové knize a taktéž zveřejněny na www.ukzuz.cz. Z národních seznamů registrovaných odrůd členských států EU jsou Evropskou komisí sestavovány Společné katalogy odrůd druhů zemědělských rostlin, odrůd druhů zeleniny a odrůd révy a seznam FRUMATIS pro odrůdy ovocných rodů a druhů. Odrůdy zapsané v uvedených katalozích a seznamu FRUMATIS mohou být obchodovány v rámci celé EU.

Sektoru šlechtění a semenářství tak registrace odrůd poskytuje rovný přístup na trh.

Doporučování odrůd

Po registraci odrůdy v ČR může být odrůda vybraných zemědělských plodin zařazena do následných zkoušek pro Seznam doporučených odrůd (SDO).

Zkoušky probíhají na rozšířené síti zkušebních lokalit, které reprezentují nejvýznamnější pěstitelské oblasti, a to v konvenčním i ekologickém režimu.

Víceleté výsledky zkoušek poskytují detailnější informace o užitné hodnotě odrůd umožňující jejich doporučení pro pěstování a využití.

SDO usnadňuje pěstiteli výběr vhodné odrůdy pro zvolený účel a dané půdně-klimatické podmínky. Zkoušení odrůd pro SDO provádí ÚKZÚZ na základě pověření Ministerstva zemědělství a ve spolupráci s plodinovými komisemi, reprezentujícími odbornou zemědělskou veřejnost. Na základě kritérií pro doporučování plodinové komise dle dosažených výsledků ve zkouškách přidělují odrůdám kategorie doporučení.

Financování zkoušek pro SDO je na lokalitách smluvních organizací zajištěno prostřednictvím dotačního titulu Ministerstva zemědělství.

Plodiny zkoušené pro Seznam doporučených odrůd

Pšenice ozimá
Pšenice jarní
Tritikale ozimé
Oves setý pluchatý
Ječmen jarní
Ječmen ozimý
Řepka ozimá
Hrách polní
Sója
Len
Cukrovka
Brambor škrob
Brambor konzum

Plodiny zkoušené pro Seznam doporučených odrůd v režimu ekologického zemědělství

Pšenice jarní
Pšenice ozimá
Ječmen jarní

Ochrana práv k odrůdám

Ochrana práv k odrůdám je formou ochrany duševního vlastnictví šlechtitele zajišťující držiteli šlechtitelských práv výlučné právo k využívání chráněné odrůdy. Ochrana práv je založena na konvenci Unie pro ochranu nových odrůd rostlin (UPOV) a příslušné legislativě EU a ČR.

Držitel může stanovit vyšší licenčních poplatků za využívání chráněné odrůdy, a tak ochrana práv zajišťuje návratnost investic do šlechtitelského procesu. Chráněná odrůda však, prostřednictvím tzv. šlechtitelské výjimky, může být nadále využita pro výzkum a šlechtění nových odrůd bez souhlasu držitele šlechtitelských práv. Tato výjimka významně napomáhá dalším inovacím ve šlechtění. Pro řadu zemědělských plodin mohou sami pěstitelé použít vlastní sklizeň jako rozmnožovací materiál za předpokladu, že uhradí držiteli příslušný poplatek za farmářské osivo či sadbu.

Ochranná práva mohou být udělena k odrůdám všech rodů a druhů rostlin, včetně jejich hybridů. Odrůda může být chráněna za předpokladu, že je nová, odlišná, uniformní a stálá, a má vyhovující název.

Odrůdová práva mohou být chráněna buď jen na území jednotlivých členských států, nebo na území celé EU prostřednictvím Odrůdového úřadu Společenství (CPVO).

O udělení ochranných práv v ČR rozhoduje ÚKZÚZ na základě provedených zkoušek vydáním šlechtitelského osvědčení.

